Romanoslavica vol. XLVI, nr. 4

CAROL AL IV-LEA

Gabriela GEORGESCU

The paper discussed about the Czech king, Carol IV, one of the symbols of Czech People.

Key words: Carol IV, Czech crown, imagery, symbol

În contextul globalizării se conturează tot mai mult o criză a identităţii naţionale. Încercarea de a desfinţa graniţele dintre state s-a transformat, în ochii multora, într-o încercare de a estompa spiritul şi specificul unui popor. De aici şi eforturile de a răspunde dificilelor întrebări: cine suntem şi prin ce ne definim? În acest scop, nu demult, fiecare popor european a fost îndemnat să-şi aleagă o personalitate simbolică. Românii l-au ales pe Ştefan cel Mare; cehii s-au îndreptat şi ei spre Evul Mediu târziu alegându-l pe Carol al IV-lea, rege al Ţărilor Coroanei Cehe şi împărat al Sfântului Imperiu Romano-German.

Naşterea unui simbol este ca naşterea unei stele – un process complicat şi îndelungat la care participă tot universul. Totul începe cu naşterea unei persoane la locul şi în momentul potrivit. Să urmărim poveste vieţii celui care este cunoscut lumii întregi sub numele de Carol al IV-lea.

La 14 mai 1316, la Praga, Eliška Přemyslovna îl năştea pe singurul fiu al regelui Jan de Luxemburg, care primeşte, la botez, numele Václav. Micuţul vine pe lume într-o perioadă destul de dificilă: în Evul Mediu timpuriu, în Regatul ceh domniseră prinţi şi regi din dinastia Přemysl. La moartea ultimului urmaş pe linie masculină, tronul i-a revenit, prin căsătoria cu Eliška Přemyslovna, lui Jan Lucemburský. Noul rege era însă interesat mai mult de viaţa cavalerească şi de turniruri decât de domnie şi de administraţie, motiv pentru care nu era foarte iubit de oamenii de rând şi nici măcar de nobilime.

Astfel, la naşterea lui Václav, regele s-a temut să nu fie detronat timpuriu şi l-a închis pe prinţul moştenitor, împreună cu mama şi cu surorile lui în castelul de la Loket, de unde îl va muta ulterior în castelul de la Křivokláty.

În familia de Luxemburg exista obiceiul de a-şi educa fiii şi fiicele în Franţa, astfel că, la vârsta de şapte ani, Václav părăseşte singurătatea castelului şi ajunge la Paris, la curtea unchiului său, Carol. Aici, Václav va prelua numele unchiului său. „Curtea regelui Franţei era, pe vremea aceea, un model pentru întreaga Europă: ce nu

BDD-A24205 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:40 UTC)

era la Paris nu era nicăieri; ceea ce avea Parisul, voiau să aibă cu toţii”[1]. Parisul îi oferă noi perspective, prezentându-i o lume până atunci necunoscută: ia lecţii de scrimă, de teologie, studiază istorie, geografie şi limbi străine: franceză, germană, italiană şi latină. Tot aici se va căsători cu prinţesa de aceeaşi vârstă, Markéta de Valois, căreia i se mai spunea, datorită frumosului său păr blond, Blanche, şi căreia cehii îi vor spune Blanka. La cincisprezece ani este trimis la reşedinţa familiei, în Luxemburg şi apoi în Italia pentru a administra teritoriile familiei ca locţiitor al tatălui său. În Italia participă pentru prima oară la o bătălie – este vorba despre lupta de la San Felice. Tot în Italia face cunoştinţă cu monumentele Renaşterii, cu frumuseţea oraşelor, cu arta şi cultura italiană.

Între timp, mama sa moare, iar situaţia ţărilor cehe devinde din ce în ce mai tristă: averea familiei regale fusese vândută sau dată drept gaj, secretarii lucrau prost sau deloc iar ţara era permanent prădată de hoarde de tâlhari. În aceste condiţii, tatăl îşi cheamă fiul să restabilească ordinea şi îi va acorda titlul de duce de Moravia. Pe atunci, Praga era deja cunoscută ca unul dintre cele mai frumoase oraşe ale Europei şi reuşeşte să-l impresioneze şi pe tânărul prinţ. Anul 1333 marchează venirea lui Carol la Praga unde începe să scrie istoria cu cerneala faptelor sale. Tatăl îi lasă în grijă partea administrativă, de care se va ocupa temeinic: începe construcţia palatului regal şi reconstrucţia catedralei Sf. Vít – locul încoronării regilor cehi. Pentru construcţia catedralei îl cheamă pe arhitectul Mathieu din Arras care va începe construcţia. În catedrală, Carol pune să se construiască o capelă în cinstea sfântului Václav – sfântul protector al cehilor, pe care o împodobeşte cu aur şi pietre semipreţioase. După moartea lui Mathieu din Arras, construcţia a fost preluată de extraordinarul sculptor Pierre Parleur.

În 1346, consiliul Sfântului Imperiu Romano-German îl alege pe Carol rege al imperiului. În acelaşi an are loc bătălia de la Crécy, din nordul Franţei. În confruntarea anglo-franceză, alături de Filip al IV-lea, regele Franţei, vor lupta şi Jan de Luxemburg împreună cu fiul său şi cinci sute de cavaleri cehi. Balanţa va înclina în favoarea englezilor, iar francezii sunt obligaţi să se retragă. Regele ţărilor cehe refuză însă să se retragă, decizia fiindu-i fatală. Jan de Luxemburg va muri, iar locul său pe tron va fi luat de prinţul moştenitor, Carol, încoronat sub numele de Carol I.

Încoronarea lui Carol reprezintă începutul unei perioade de prosperitate pe toate planurile pentru ţările cehe. În calitate de conducător al Sfântului Imperiu stabileşte capitala acestuia la Praga, al cărei rol economico-politic sporeşte. În ceea ce priveşte politica externă, va alipi ţărilor cehe Brandenburgul şi alte câteva teritorii germane până la Nurenberg, Luzacia Superioară şi Inferioară şi Silezia. Dacă diplomaţia l-a ajutat să-şi creeze o imagine bună în ochii vecinilor, măsurile luate pe plan intern şi calităţile sale de bun administrator îl vor face popular şi printre nobilii şi oamenii de rând cehi.

Va continua să se ocupe de amenajarea Pragăi, care trebuia să corespundă noului său statut de capitală imperială. Măreşte oraşul adăugându-i *Nové město* (Oraşul

[1] Alena Ježková, *Karel IV*, Praga, 2005, p. 8.

BDD-A24205 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:40 UTC)

nou), pe care îl proiectează el însuşi şi în centrul căruia se afla *Dobytčí trh* (Piaţa de animale), chiar şi astăzi cea mai mare piaţetă din Europa centrală (500 de metri în lungime şi 150 de metri în lăţime). În 1348, Carol întemeiază universitatea Carolină, „pentru ca cetăţenii noştri credincioşi care tânjesc după roadele ştiinţei, să nu cerşească pomană de la străini, ci să găsească masa regatului pregătită de oaspeţi”[1]. Universitatea din Praga a fost prima universitate din Europa centrală şi estică şi a avut încă de la întemeiere, patru facultăţi: facultatea de arte sau de filosofie, facultatea de drept, de medicină şi de teologie.

În 1355, la 5 aprilie, Carol este uns împărat al Sfântului Imperiu Romano-German, împlinind astfel visul regilor cehi. Este încoronat în catedrala Sf. Petru din Praga sub numele de Carol al IV-lea (deoarece era al patrulea împărat al imperiului Romano-German care purta acest nume), titulatura sa oficială fiind: *Karolus Quartus divina favente clemencia Romanorum imperator semper augustus et Boemie rex*[2].

În 1356 emite *Bula de aur*, o serie de legi care se vor aplica pe teritoriul ţărilor coroanei cehe dar şi în imperiu. Printre altele, Bula de aur introducea principiul elector prin care regele Ţărilor cehe era ales. Până atunci, în Ţările Coroanei cehe, tronul se moştenea ereditar.

În 1357 începe construcţia Podului Carol, numit iniţial *Pražský most* (Podul praghez) sau *Kamenný most* (Podul de piatră). Podul reprezintă una dintre cele mai importante atracţii turistice, măsurând 500 de metri în lungime şi 10 în lăţime. Statuile care îl străjuiesc de-o parte şi de cealaltă nu sunt medievale, ci baroce, datând din secolul al XIX-lea. Înainte de construirea sa, Vltava era trecută cu ajutorul unui pod construit în secolul al XII-lea la porunca reginei Judita, soţia lui Vladislav I. În timpul lui Carol, acesta se afla într-o stare foarte proastă, ulterior fiind aproape complet distrus de inundaţia din 1342. Construirea unui alt pod era astfel aproape obligatorie. Carol ia toate măsurile de siguranţă pentru construirea unui pod durabil: se consultă cu arhitecţi privind materialele de construcţie (se spune că în mortar s-ar fi pus ouă pentru a lega mai bine compoziţia[3]) şi cu astrologi în privinţa alegerii momentului perfect pentru începerea construcţiei. Anul, luna, ziua şi ora au fost alese cu grijă: piatra de temelie este aşezată de Carol însuşi în 1357, pe 9 iulie, la ora 5:31. Aranjate în această ordine, cifrele (135797531) formau un pod simbolic, menit să asigure rezistenţa lui în timp; coincidenţă sau nu, podul stă în picioare şi astăzi.

În 1370, suferind de artroză, Carol descoperă izvoarele tămăduitoare din vestul Ţărilor cehe şi întemeiază acolo orăşelul balnear care astăzi îi poartă numele: *Karlovy Vary* (Băile lui Carol).

Carol al IV-lea nu a fost doar un conducător desăvârşit, ci şi un înţelept cărturar: vorbea şi scria în franceză, germană, cehă, italiană şi latină, sprijinind studierea limbilor străine şi de către copiii săi, deoarece astfel „multe vor înţelege şi de mulţi vor fi

[1] *Op.cit.,* p.20.
[2] *Idem,* p.22.
[3] Břetislav Nikl, *Tajemné pověsti české,* XYZ, Praga, 2006, p. 102.

BDD-A24205 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:40 UTC)

înţeleşi”[1]. Îşi va scrie biografia, *Vita Caroli* (*Život Karlův*), pe care o presară cu diverse sfaturi referitoare la domnie şi va ordona adunarea tuturor documentelor din arhive în vederea întocmirii unei cronici a ţărilor cehe.

Carol a avut patru soţii: pe Blanche de Valois, pe Anna Falcká, pe Anna Svíndická (cea care i-a dăruit şi mult aşteptatul moştenitor, pe Václav) şi pe Alžbeta Pomořanská, nepoata regelui Poloniei.

În 1378, la Praga, mult iubitul rege se stinge din viaţă. Legenda spune că în momentul morţii sale, clopotele tuturor catedralelor au început să bată de la sine, atât de strânsă era legătura lui Carol cu Praga. Trupul său neînsufleţit a fost expus în sala cea mare a Palatului regal timp de unsprezece zile. A douăsprezecea zi a avut loc marşul funebru; convoiul care l-a însoţit pe rege pe ultimul său drum, spre catedrala Sf. Vít, unde a fost înmormântat, a fost format din nu mai puţin de 7000 de oameni din toate colţurile imperiului şi aparţinând tuturor categoriilor sociale. Discrusul funerar a fost ţinut de Vojtěch Raňkův din Jezov, care l-a numit pe Carol *Pater Patriae*.

Astfel omul moare, dar legenda sa abia începe să se înfiripe şi nu s-a stins nici astăzi. Carol al IV-lea a devenit un simbol datorită realizărilor în plan economic şi politic dar mai ales cultural dar şi pentru că a împlinit visul tuturor regilor cehi de până atunci obţinând coroana Sfântului Imperiu. A crescut prestigiul şi importanţa economică şi politică a Pragăi aducând arhitecţi renumiţi care au realizat adevărate opere de artă pe străzile noii capitale a imperiului. Înfiinţarea Universităţii a avut o însemnătate deosebită: limba cehă pătrunde astfel în toate domeniile limbii literare: în textele teologice, în cancelariile nobiliare, în administraţie, devenind limbă oficială; textele şi implicit viaţa culturală devenea astfel mult mai accesibilă oamenilor de rând. De altfel, datorită grijii pe care a avut-o faţă de promovarea culturii şi a artelor, precum şi contribuţiilor sale din domeniul arhitecturii, domnia sa este considerată drept începutul Renaşterii pe teritoriul de astăzi al Cehiei, Renaştere întreruptă ulterior de războaiele husite. Universitatea ajută de asemenea la îmbunătăţirea relaţiilor diplomatice cu celelalte membre ale imperiului deoarece mulţi nobili din Germania, Polonia, Austria, Ungaria şi din Sud-Estul Europei studiază la Praga. Astfel, curtea lui Carol al IV-lea devine un model pentru întreaga Europă determinându-l pe poetul Petrarca să scrie despre atmosfera de acolo: „Mărturisesc că nu am găsit nicăieri maniere mai puţin barbare şi umaniste decât la curtea împăratului şi printre oamenii minunaţi din jurul său… Sunt oameni cu adevărat eminenţi şi cultivaţi, cu maniere atât de delicate şi de plăcute de parcă s-ar fi născut în Atica”[2].

La creşterea renumelui său au contribuit şi legendele create în jurul momentelor cheie din domnia sa, referitoare la întemeierea oraşului nou sau a podului peste Vltava; nu este de neglijat nici faptul că se trăgea pe linie maternă din dinastia Přemysl, ca şi Václav I, regele sanctificat, sfântul protector al ţărilor cehe; totodată ajunge la domnie

[1] Ježková, *op.cit.*, p.24.
[2] František Kavka, *La Tchécoslovaquie – Histoire lointaine et récente*, Orbis, Praga, 1960, p.42.

BDD-A24205 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:40 UTC)

după Jan de Luxemburg care nu s-a ocupat defel de bunăstarea regatului şi care era complet lipsit de popularitate, cu atât mai mult cu cât îşi exilase fiul departe – semn că se temea de el, deci semn de slăbiciune, iar oamenii tind să fie întotdeauna de partea celui asuprit, cu atât mai mult cu cât acesta este un copil.

Trebuie să ne referim de asemenea la un aspect al psihologiei de masă: când spunem Cehia, ne apare automat în minte imaginea Pragăi. Praga este mândria cehilor iar Carol al IV-lea a făcut pentru Praga mai mult decât oricare alt conducător.

Luând toate acestea în consideraţie, nu este de mirare că amintirea lui Carol al IV-lea a fost cinstită chiar şi în perioada comunistă: în 1978, la aniversarea a 600 de ani de la moartea regelui, Banca naţională a Republicii Cehoslovace a emis o serie de monezi de colecţia cu chipul şi stema regelui, a reginei şi a părinţilor lui Carol. Amintirea sa este trează şi astăzi, nu demult poporul său conferindu-i un nou titlu, acela de cel mai mare ceh.

Bibliografie:

Ježková, Alena , *Karel IV*, Praga, 2005
Kavka, František, *La Tchécoslovaquie – Histoire lointaine et récente*, Orbis, Praga, 1960
Nikl, Břetislav, *Tajemné pověsti české*, XYZ, Praga, 2006

BDD-A24205 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 09:10:40 UTC)